

Należyta staranność i odpowiedzialne prowadzenie działalności biznesowej w sektorze budowlanym

Wydarzenie organizowane przez Polski Krajowy Punkt Kontaktowy OECD ds. odpowiedzialnego biznesu

BACKGROUND PAPER

Panel 2: Budownictwo z szacunkiem dla ludzi: należyta staranność w zakresie praw człowieka w praktyce.

Sektor budowlany należy do branż, które w największym stopniu opierają się na pracy ludzi, zarówno na etapie projektowania, jak i realizacji inwestycji.

Jednocześnie jest to obszar szczególnie narażony na ryzyka związane z naruszeniami praw człowieka, w tym praw pracowniczych, bezpieczeństwa pracy, warunków zatrudnienia czy przejrzystości relacji w łańcuchu dostaw.

Coraz częściej odpowiedzialność przedsiębiorstw w tym zakresie nie jest już traktowana wyłącznie jako kwestia reputacji, lecz jako element realnego zarządzania ryzykiem i jakości prowadzonej działalności.

W ostatnich latach wyraźnie oczekuje się od przedsiębiorstw nie tylko unikania naruszeń praw człowieka, lecz także aktywnego sprawdzania, czy ich działalność, oraz działalność ich partnerów biznesowych, nie prowadzi do negatywnych skutków społecznych.

W tym kontekście należyta staranność (due diligence) w zakresie praw człowieka przestaje być pojęciem teoretycznym, a staje się konkretnym procesem zarządzania inwestycją i relacjami z podwykonawcami.

Szczególnie istotne staje się pytanie, jak takie mechanizmy funkcjonują w codziennej praktyce, zwłaszcza w branży, która opiera się na rozbudowanym i często wielopoziomowym systemie podwykonawców. To właśnie w tym miejscu odpowiedzialność deklarowana na poziomie strategii spotyka się z realiami pracy na budowie.

Perspektywa dużych przedsiębiorstw, takich jak generalni wykonawcy, pokazuje rosnące znaczenie formalnych procedur należytej staranności, standardów ESG oraz wdrażania [Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych](#) oraz [Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka](#).

Jednocześnie **ważnym elementem dyskusji jest to, jak te wymagania są odbierane i realizowane przez podwykonawców, którzy często funkcjonują w bardziej wymagających warunkach finansowych i organizacyjnych.** Warto zastanowić się, czy obecny model współpracy w sektorze budowlanym rzeczywiście sprzyja odpowiedzialności społecznej, czy też przenosi część ryzyk na najsłabsze ogniwa łańcucha dostaw.

Kluczowym głosem w tej dyskusji jest również **perspektywa pracowników.**

Bezpieczeństwo pracy, stabilność zatrudnienia, dostęp do informacji o prawach pracowniczych oraz możliwość zgłaszania nieprawidłowości to elementy, które w największym stopniu pokazują, czy należyta staranność w zakresie praw człowieka funkcjonuje w praktyce.

Istotne staje się pytanie, jak skutecznie łączyć formalne procedury z realnym doświadczeniem pracowników na placach budowy?

Ważnym uzupełnieniem tej perspektywy jest także **głos organizacji społecznych**, które zwracają uwagę na ryzyka często niewidoczne z poziomu przedsiębiorstw, takie jak praca przymusowa, wykorzystywanie pracowników migrujących, nieprzejrzyste formy zatrudnienia czy brak dostępu do mechanizmów skargowych.

W tym kontekście warto przypomnieć projekt „[Fair Build](#)” Dominiki Janickiej, zaprezentowany w polskim pawilonie podczas Biennale Architektury w 2016 roku, który zwracał uwagę na to, że za każdym obiektem architektonicznym stoją konkretne historie pracy, często niewidoczne, pomijane w publicznej dyskusji, a jednocześnie kluczowe dla powstania budynku.

Wystawa stawiała pytania o warunki pracy w sektorze budowlanym, o odpowiedzialność inwestorów i projektantów za ludzi zaangażowanych w proces budowy oraz o to, czy sektor budowlany jest gotowy patrzeć na architekturę również przez pryzmat praw człowieka i godności pracy.

Dziesięć lat później te pytania nie straciły na aktualności - przeciwnie, stają się jednym z najważniejszych tematów współczesnej debaty o odpowiedzialności w architekturze i budownictwie.

Panel może stanowić punkt wyjścia do dyskusji nad tym, jak należyta staranność w zakresie praw człowieka może być skutecznie wdrażana w praktyce, zarówno na poziomie dużych przedsiębiorstw, jak i w relacjach z podwykonawcami oraz pracownikami.

Kluczowym pytaniem pozostaje to, w jaki sposób przełożyć międzynarodowe standardy, takie jak *Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych* i *Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka*, na realne działania w codziennej pracy sektora budowlanego?